

Kommunstyrelsen

Viable Cities - lägesbeskrivning och Klimatkontrakt för klimatneutrala städer 2030

Informationsärende

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens stadsutvecklingsutskott föreslår att kommunstyrelsen fattar följande beslut.

Kommunstyrelsen noterar informationen om projektet inom Viable Cities – lägesrapport och Klimatkontrakt för klimatneutrala städer 2030 till protokollet.

Sammanfattning

Nacka kommun är sedan 2021 medlem i Viable Cities och är en av flera svenska kommuner som får medel från Energimyndigheten genom medverkan i satsningen *Klimatneutrala städer 2030 2.0*. Satsningen är en del av det strategiska innovationsprogrammet Viable Cities. Projektet fokuserar på stadsutvecklingsprocessen och platsen Centrala Nacka med utgångspunkt i konceptet Naturban med syftet att lära, utveckla och testa nya arbetssätt och lösningar som bidrar till utvecklingen av ett klimatneutralt Nacka.

Arbete bedrivs som bemöter insikter att hållbarhetsfrågor kräver ett större helhetsperspektiv och en utvecklad dynamik mellan översiktlig planering och detaljplanering. Arbetet kommer resultera i ett utvecklingsförslag för Centrala Nacka. En Naturban metodik har tagits fram i syfte att förverkliga den Naturbana stadsutvecklingsidéen i de enskilda projekten. Det framkommer att många lösningar kräver ett geografiskt område bortom den enskilda detaljplanen samt andra aktörer för att genomföras. Arbetssätt som möjliggör samverkan på nya sätt behöver studeras vidare.

Inom ramen för projektet ska kommunen teckna ett så kallat Klimatkontrakt 2030 där kommunen och myndigheter åtar sig att öka takten i omställningen. I åtagandet ingår att ta fram en klimatinvesteringsplan samt att etablera ett arbetssätt och omställningsfunktion med förmåga att påskynda omställningen. Inrättandet av klimat- och miljödirektör samt ny enhet för klimat- och miljöstrategiskt arbete, och dess uppdrag att ta fram nytt klimat- och

miljöprogram, utgör grunden för fortsatt utveckling av kommunens klimatinvesteringsplan och omställningsfunktion.

Ärendet

Bakgrund

Viable Cities är ett av 17 strategiska innovationsprogram som får stöd i en gemensam satsning av Vinnova, Energimyndigheten och Formas. Syftet med satsningen är att skapa förutsättningar för Sveriges internationella konkurrenskraft och hållbara lösningar. Nacka kommun är sedan 2021 medlem i Viable Cities.

Kommunen, tillsammans med aktörer från näringslivet, civilsamhället och akademien, ansökte och beviljades medel från Energimyndigheten efter delegationsbeslut av kommunstyrelsens ordförande den 28 april 2021, anmält i kommunstyrelsen den 10 maj 2021, §146 att medverka i satsningen *Klimatneutrala Städer 2030 2.0*. Medverkande städer har åtagit sig att testa nya arbetssätt och lösningar, att lära av varandra och att arbeta för missionen: att skapa städer som fungerar bra för människor som bor i den, som är bra för medborgarna, företagens och samhällets ekonomi – och – som är bra för klimatet. Projektet benämns *Klimatneutrala Nacka 2030* eller motsvarande för respektive kommun.

Klimatneutrala Nacka 2030

Projektet som vi valt att benämna ”Klimatneutrala Nacka 2030” är ett samverkansprojekt mellan Nacka kommun, Nacka Energi, Nacka vatten och avfall AB, Svea Fastigheter, Skanska, Kungsvåningen, Wallenstam, JM, Ica Maxi stormarknad, KTH och Nacka-Värmdö FN-förening. Syftet med arbetet i projektet är lära, utveckla och testa nya arbetssätt och lösningar i samverkan med en bredd av aktörer och kompetenser där vi med gemensamt fokus kan bidra konkret till hållbara lösningar som bidrar till utvecklingen av ett klimatneutralt Nacka. Samverkansprojektet sträcker sig från hösten 2021 till och med hösten 2024. Projektet fokuserar på stadsutvecklingsprocessen och platsen Centrala Nacka med utgångspunkt i konceptet Naturban.

Nacka kommuns arbete för ett Klimatneutralt Nacka 2030 är arrangerat i fyra arbetspaket där arbetspaket 1-3 är innovationsprojekt medan arbetspaket 4 håller ihop arbetet och ansvarar för framtagande av Klimatkontrakt 2030 och klimatinvesteringsplan. Arbetspaket 1 ska bland annat utveckla en metodik för att integrera naturbana lösningar i stadsutvecklingen med potential att accelerera klimatarbetet. Arbetspaket 2 ska öka förståelsen för hur samverkansprocesser kan utformas för att öka delaktighet och engagemang hos Nackaborna, näringsliv och civilsamhälle i stort. Arbetspaket 3 ska identifiera flaskhalsar och utmaningar i processen samt utveckla arbetssätt för att säkerställa kvalitet och hållbarhet stadsutvecklingsprocessens olika skeden.

En metodik har arbetats fram som syftar till att höja ambitionen i stadsbyggandeprojekten inom såväl sociala som ekologiska hållbarhetsfrågor. Det framkommer att många idéer, som

exempelvis attraktiva stadsrum med levande bottenvåningar och klimatsmart mobilitet, kräver andra fysiska gränser och andra aktörer än vad som ryms inom det enskilda stadsbyggnadsprojektet. Därav krävs att stadsutvecklingen bedrivs ur ett större helhetsperspektiv och nya forum för dialog mellan kommun, näringsliv och civilsamhälle behövs. Resultatet visar även att ökad koordinering mellan olika planeringsnivåer inom kommunen behövs och att planer och program behöver hållas aktuella för att inte tappa i relevans.

Rapport från arbetspaketen

Insikter från aktiviteter i projektet är att byggaktörerna är positiva till att kommunen ställer hållbarhetskrav i markanvisningar. Byggaktörerna i projektkonsortiet har tagit fram ett underlag som presenterar en gemensam syn på hur markanvisningar skulle kunna utformas för att främja låg klimatpåverkan. Inspelen används i arbetet med markanvisning med klimatprofil i Henriksdalsbacken som ett exempel på hur kunskap från projektet sprids vidare inom kommunen.

Arbete med att utveckla en metodik för att integrera Naturbana lösningar i stadsbyggnadsprojekt har pågått under året. Det har lett till att kommunens Miljö- och klimatambitioner har vävts samman med Naturbana ambitioner vilket skapar en metodik och arbetsprocess som täcker såväl ekologiska som sociala värden. En utmaning som uppkommer är att flera idéer på lösningar inte enbart kan hanteras inom det enskilda stadsbyggnadsprojektet utan kan exempelvis kräva andra fysiska gränser och andra aktörer och samarbeten. Det blir tydligt att det krävs nya forum för dialog och utveckling mellan näringsliv, civilsamhälle och kommunen som ligger utanför stadsbyggnadsprojektens gränser.

Centrala Nacka Marknadsbolag är exempel på en dialogplattform där samverkan mellan byggaktörer och Nacka kommun bedrivs bortom de enskilda stadsbyggnadsprojektens gränser. Huvudfokus för bolagets samverkan är platsmarknadsföring av Centrala Nacka och skapa större attraktivitet för området. Det finns behov av att komplettera dialogplattformen så att även hållbarhetsrelaterade frågor har ett forum.

Resultaten pekar även på att det krävs ett ökat samarbete och koordinering mellan olika planeringsnivåer inom kommunen, som exempelvis mellan översiktlig planering och detaljplanering, för att hantera målkonflikter och identifiera möjliga synergier.

Andra utmaningar som identifierats när planeringsprocessen studerats är att ansvaret för att hantera klimat- och hållbarhetsfrågor i stor utsträckning är decentraliserat till de enskilda stadsbyggnadsprojekten. Nya arbetssätt som tillser att stadsutvecklingen bedrivs ur ett helhetsperspektiv och samtidigt påskyndar omställningen behövs. Även byggaktörerna efterfrågar ett utvecklat helhetsperspektiv där det tydliggörs hur ett enskilt projekt kan bidra till områdets utveckling, och vice versa, hur en välplanerad omgivning bidrar till att stärka det enskilda projektets attraktivitet.

Planer och program behöver också hållas aktuella för att inte tappa i relevans. Ett exempel är Planprogrammet för Centrala Nacka som antogs 2015 och utgör grunden för stadsutvecklingen i området. Sedan 2015 har nya styrdokument antagits och idén om en Naturban stadsutveckling har utvecklats. I dialog med byggaktörerna har även den Naturbana stadsbyggnadsidén vidareutvecklats, från att främst vara ett gestaltningskoncept med fokus på det gröna till ett bredare helhetsperspektiv som omfattar såväl ekologisk som social hållbarhet i takt med ökat klimatfokus och medvetenhet i vår omvärld.

En nyskapande planeringsprocess för Centrala Nacka ger möjlighet att utveckla den Naturbana idén i olika skalor, både på områdesnivå och genom enskilda projekt, och därigenom identifiera synergier mellan önskvärda strukturer och enskilda projekt samt hålla den Naturbana stadsutvecklingsidén relevant över tid. En planeringsprocess som tillser relevanta planer över tid kan också bidra till att balansera förhållandet mellan det starka genomförandefokus kommunen haft under de senaste åren. En sammanhållen *stadsutvecklingsidé* med potential att accelerera omställningsarbetet underlättar även *innovationsarbetet* eftersom det blir enklare att identifiera vilken typ av innovation som behövs var, och när.

Fortsatt arbete och förväntat resultat

Med stöttning från KTH kommer ett intensivt arbete bedrivas inom ramarna för Klimatneutrala Nacka i syfte att komplettera och stärka pågående planeringsarbete i Centrala Nacka och på så vis utveckla den Naturbana stadsutvecklingsidén.

Den Naturbana stadsutvecklingsidén förverkligas genom de enskilda projekten. Den Naturbana metodiken ska stötta arbetet med att implementera Naturbana lösningar. Arbetet med att färdigställa den första versionen av en Naturban metodik pågår.

Vissa lösningar kräver en annan rumslighet och andra parter än vad det enskilda projektet omfattar för att kunna förverkligas. Därför behöver vi utveckla ytterligare dialogplattformar som främjar en medskapande stadsutveckling så att även dessa idéer har möjlighet att genomföras. I det fortsatta arbetet med att utveckla dialogplattformar som främjar en medskapande stadsutveckling i Centrala Nacka kommer erfarenheter samlas in från bland annat samverkan i Centrala Nacka Marknadsbolag, framtidsdialogen med Nackasamhället och arbetet med energi- och klimatrådgivning.

Dialogplattformar med hållbarhetsfokus, tillsammans med ett utvecklat helhetsperspektiv och en utvecklad dynamik mellan olika planeringsnivåer kan stötta upp det hållbarhetsarbete som bedrivs i de enskilda stadsbyggnadsprojekten. Tillsammans har de potential att vara en viktig del i omställningen till ett hållbart samhälle. För att åstadkomma detta behövs ett kontinuerligt utvecklingsarbete som pågår bortom detta projekt. Hur erfarenhet från projektet kan tas till vara i den ordinarie organisationen behöver tydliggöras under det kommande året.

Klimatkontrakt 2030

Klimatkontrakt 2030 är en gemensam kraftsamling och ett verktyg för att snabba på klimatomställningen. Det är ett långsiktigt åtagande som ska säkra samarbetet mellan städerna och den statliga nivån där alla parter tar på sig att konkret bidra till att öka takten i klimatomställningen.

Nacka signerade sitt första klimatkontrakt 2022. Ett förslag på revidering av klimatkontraktet finns framtaget (se bilaga Klimatkontrakt 2030 i ärendet) som visar på Nackas förflyttning under året som gått. En gemensam ceremoni planeras till den 8:e december av Viable Cities där samtliga 23 städer som medverkar i satsningen Klimatneutrala städer 2030 signerar årets kontrakt.

Klimatinvesteringsplan

Kommunen förväntas ta fram en klimatinvesteringsplan inom ramen för projektet. Innovationsprogrammet Viable Cities förmedlar att klimatinvesteringsplanen ska vara en färdplan med konkreta åtgärder för att uppnå klimatmålen. Planen ska visa på vilka investeringar som krävs, vilka klimatnyttor som uppnås samt de besparingar och samhällsnyttor som genereras.

I Nacka avser vi att testa möjligheten att koppla klimatinvesteringsplanen till arbetet med det nya klimat- och miljöprogrammet. Syftet är att tydliggöra de eventuella investeringsbehov som krävs för att genomföra de satsningar som krävs för att nå uppsatta mål.

Kommunens omställningsfunktion

Kommunen har åtagit sig att öka takten i omställningen och för att lyckas krävs ett gemensamt arbete mot målen. Ett led i Nackas arbete med klimatomställning är inrättandet av en ny tjänst i form av klimat- och miljödirektör samt ökat fokus på klimat- och miljöstrategiskt arbete genom bildandet av en ny enhet.

Det utvecklingsarbete som sker inom stadsutvecklingsprocessen i Centrala Nacka är också ett led i att addera förmåga i omställningsarbetet.

Ekonomiska konsekvenser

Förslag till beslut/klimatkontrakt innebär inga direkta ekonomiska konsekvenser. Det arbete som föreslås i lägesrapporten som till exempel framtagande av klimatinvesteringsplan och förändrade arbetsätt för att främja innovationer kan få ekonomiska konsekvenser för kommunen.

Konsekvenser för barn

Nacka kommun har ett ansvar för kommande generationer att bidra med lösningar för att minska kommunens klimatpåverkan. Allt hållbarhetsarbete i kommunen som leder till minskad negativ påverkan på barn, som förbättrar deras välbefinnande och gör att en

frisk planet lämnas över till kommande generationer är således positivt. Att skapa arbetssätt som möjliggör för ett ökat medborgarengagemang är också positivt för barn.

Bilaga

- Bilaga 1. Lägesrapport nr 2, Viable Cities Klimatneutrala städer 2030
- Bilaga 2. Klimatkontrakt 2030, version 2023

Katarina Wählin Alm
Stadsutvecklingsdirektör
Nacka kommun

Charlotte Persson
Miljö- och bygglovsdirektör
Nacka kommun